

Klepel mei 2021

Opening Rijtuigenloods en Donkerte belevingsplek

Als het allemaal meezit en de regering het licht op groen zet, nadert het moment waarop we als Wieringer Eilandmuseum Jan Lont weer open mogen en Wieringen de Rijtuigenloods en de “starbarn”, Engels voor ‘Donkerte belevingsplek’ kunnen tonen. Die Donkerte belevingsplek ligt naast de moestuin, achteraan op ons terrein, en is via het erf (achter de moestuin is een pad aangelegd) of via een poortje langs de Stroeërweg te bereiken. We hopen zaterdag 19 juni de vlag in top te mogen hijsen. Helemaal zeker is het nog niet (want wat is zeker in deze tijden...), maar hoogstwaarschijnlijk zal op die datum ‘s middags vanaf 14.00 uur door middel van een livestream ons bezoekerscentrum in beeld komen, waarbij een beperkt aantal gasten aanwezig zal zijn.

Droneopname van het Museum met in het midden de Rijtuigenloods

Tot die gasten behoren in ieder geval Cees Loggen, gedeputeerde Provincie Noord- Holland en voorzitter van het Waddenfonds, Sijas Akkerman, directeur Natuur en Milieu Federatie Noord-Holland en Theo Meskers, wethouder van de gemeente Hollands Kroon. Zij zullen spreken over het doel en belang van het project ‘Donkerte van de Wadden’. Alfons van de Veen is er namens Camping Waddenzee om te vertellen waarom het project ook interessant is voor ondernemers. Daarna vindt een feestelijke opening plaats.

Vermoedelijk zal op zondag 20 juni het museum zijn deuren openzetten voor geïnteresseerden. Bekijkt u dan vooral de tentoonstelling op de achterwand van de

Rijtuigenloods en de fantastische aparte ruimte gewijd aan de Donkerte van het Waddengebied. De tekst op de toegangsdeur tot deze ruimte is hierbij opgenomen:

Duisternis kernkwaliteit Waddengebied

“Heb jij wel eens echte duisternis ervaren? In het laatste stukje ongerepte natuur van Nederland, het Werelderfgoed Waddenzee, kun je de echte donkerte van de nacht ontdekken. Ver weg van alle kunstmatige lichtbronnen wordt het hier ‘s nachts zó donker dat je bij helder weer de Melkweg kunt zien.

Achter deze deur bevindt zich één van de donkerste plekken van Nederland. Daar kun je overdag door de afbeelding van de sterrenhemel op de grond ervaren hoe het is om hier 's nachts te zijn en 's nachts, buiten de openingstijden van het museum, kun je door naar boven te kijken een donkerte belevingservaring krijgen die je meeneemt op een reis door het sterrenstelsel.

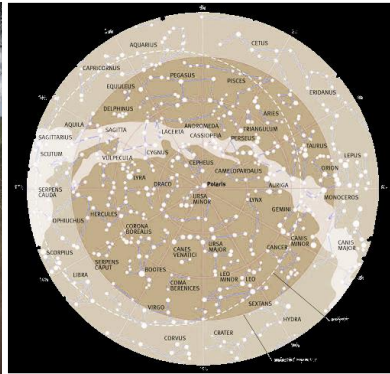
2

Ook heeft het museum een donkertemeter waarop je kunt zien hoe donker het hier en op andere plaatsen is. www.washetdonker.nl

De donkere nacht is essentieel voor het welbevinden van mens en dier. Naast de schoonheid van een heldere sterrenhemel is het donker cruciaal voor de biodiversiteit van nachtdieren en planten. Tegelijkertijd zien we de lichtvervuiling wereldwijd toenemen en als we deze ontwikkeling niet weten te stoppen, is het over 25 jaar in Europa nergens meer mogelijk om de Melkweg te zien.

Met het programma Donkerte van de Wadden willen we inwoners, recreanten en toeristen laten ervaren hoe bijzonder en waardevol een donkere nacht met een heldere sterrenhemel is.

Dit project wordt mede gefinancierd door het Waddenfonds en de provincie Noord-Holland.”

Milan en Maros, werknemers bij Dozy, beleefden al een avondje het donker van de Donkerte belevingsplek.. Het afwerken van een strakke, gladde vloer vereiste aandacht tot in de late uurtjes. Op de betonvloer komt een 'sticker' van het sterrenstelsel, zodat bezoekers ook overdag naar de sterren boven Wieringen kunnen kijken.

3

Varia

In de vorige Klepel stond per abuis de naam van Timo Mostert vermeld bij de elektrificatie van o.m. de Rijtuigenloods. Dat moest de naam van zijn broer zijn, Joery, die het werk samen met vader Jaap op vakkundige wijze verrichtte.

Donderdag voor Pasen werd namens het bestuur een tulpengroet gebracht aan alle vrijwilligers

Voor de tweede keer vond de uitreiking van jeugdlintjes plaats aan jonge inwoners van Hollands Kroon. Het lintje is bedoeld voor jongeren die zich op bijzondere wijze hebben ingezet voor onze samenleving. Vier jongeren werden door burgemeester Rian van Dam telefonisch op de hoogte gesteld en locoburgemeester Mary van Gent reikte de lintjes uit.

Justin de Weert (18, op de foto met zijn ouders) was een van hen. Justin is onder meer vrijwilliger bij ons museum. Hij beheert er de Facebookpagina en de website. Naast andere taken is hij tevens matchgroeplid van de Hollands Kroonse Uitdaging. Daarnaast toont zijn maatschappelijke betrokkenheid door vrijwillig van alles door op sociale media te plaatsen van verenigingen en organisaties waar hij sympathie voor heeft. Justin doet op dit moment examen VWO en hoopt komende september te gaan studeren in Leiden.

“Zo ziet een wrak eruit”: bij de voorjaarsstorm in maart is de replica van het vissersscheepje omver geblazen. We laten het maar een poosje liggen. Met een bordje erbij.

Giften en geschenken

Onderstaande carbidlamp voor op de fiets hebben we gekregen van Linda van de Wetering uit Wieringerwerf. Zij is vrijwilliger bij Wonen plus Welzijn. De lamp hangt al in de tentoonstelling in de Rijtuigenloods.

4

Luc Smit van de kerk- en steenuilenwerkgroep Noord Holland van Natuurbehoud, zond ons naar aanleiding van een gesprek in de ontmoetingsruimte een foto van een jonge steenuil bij het Museum, uitgevlogen op 29 juni 2008. De steenuil werd door Jan Rotgans ontdekt in het schuurtje wat er toen nog stond.

Erepenning burgemeester Kolff: de ons welbekende Kees van der Sluijs uit Sliedrecht, handelend uit naam van wijlen mevr. T. Kolff-van der Plas, heeft ons bedacht met een erepenning geschonken en toebehorend aan de heer C.L.Kolff, burgemeester van Wieringen.

De erepenning vermeldt het einde van de eerste termijn: 13 augustus 1942. Daarmee heeft de Gemeente Wieringen vastgehouden aan de formele ontslagdatum door de Duitse bezetter. De burgemeester zelf werd echter exact een maand eerder – op 13 juli 1942 – in het provinciehuis te Haarlem gegijzeld. Na de oorlog werd voor wat betreft zijn pensioen en zijn zilveren ambtsjubileum in 1947 echter geen rekening gehouden met de periode dat hij door de Duitse bezetter ontslagen en niet in functie was, en is er gewoon doorgeteld. In de Wieringer Courant van woensdag 2 juli 1958 staat op de voorpagina: ‘Burgemeester L.C. Kolff nam afscheid van Wieringen | De hoogste onderscheiding : ere-penning in goud’. Verderop in het artikel staat vermeld: “Vervolgens ging de heer [wethouder en locoburgemeester F.] Bontkes over tot het verlenen van de hoogste onderscheiding, de oorkonde en gouden legpenning, behorende bij het ere-burgerschap van de gemeente Wieringen.” Daar Wieringen geen rijke gemeente was, maar (zeker na de oorlog!) armlastig, is de penning overigens niet van massief goud, maar waarschijnlijk zwaar verguld.

Voorts heeft de heer Van der Sluijs ons **twee videocassettebanden** geschonken: 1^e. de Kroonprins op Wieringen. VPRO Nederland 3 op 27 en 28 oktober 2002, en 2^e. Historische filmfragmenten Kroonprins Wilhelm 1927 en 1933. Ze zullen worden overgezet op DVD.

Dank aan alle goede gevers!

5

Overlijden Monique Slotboom

Woensdag 21 april heeft in ons museum - noodgedwongen in beperkte kring - de uitvaartplechtigheid plaatsgevonden van Monique, de oudste dochter van ons bestuurslid Jannie Slotboom, die tot ontsteltenis van velen plotseling en onverwacht is overleden. Pas vrij onlangs was ze, overgekomen uit Dubai waar ze tot voor kort werkte, op Stroe komen wonen bij haar moeder. Velen waren gekomen, gehoor gevend aan de uitnodiging van de familie een erehaag te maken bij het Museum op weg naar het kerkhof. Monique hield van gele rozen.

Schoonhouden

Dat een vraag van zo'n veertien jaar geleden zo'n impact zou hebben kon de vragenstelster niet vermoeden. Hij werd in het zwembad gesteld aan Elly Keppel, die juist weer begonnen was met aquajoggen. Grote veranderingen hadden een stempel op haar leven gedrukt en het

leven begon haar weer toe te lachen. Het oppakken van aquajogging was het eerste. En daar was Gonnie de Ruijter dan met haar vraag. “Zou je het leuk vinden bij het museum te helpen?” In eerste instantie reageerde Elly ontkennend, want wat zou ze daar dan kunnen doen. Maar na er over nagedacht te hebben kwam het woord “poetsen” in haar op. Uiteindelijk had ze daar in haar werksituatie ook al ervaring in. Meteen reageerde er een andere aquajogster: “Dan doen we het samen” Dat was Joke Stoop. In eerste instantie namen ze het ramen zemen over van Ineke Verfaillie, die te kennen had gegeven ermee te willen stoppen. Maar al gauw vroeg Marieke Roos hen ook voor het schoonhouden binnen. Joke en Elly hadden het gezellig samen. Joke was de grote stofzuigprinses en Elly degene die de hoeken uithaalde en alles dan flink ging “opschudden”.

Het allerbelangrijkste vonden ze het bijhouden. Het niet laten verstoffen en verloederen. Er waren ruimtes die de voorkeur hadden, over bleef de zolder. De schuur bleef beperkt tot het weghalen van spinraggen en de trap vegen. En natuurlijk één keer per jaar met z’n allen de grote schoonmaak. Vooral met winderig weer, werd de bovenverdieping door het stof bezocht. Dan werden de platte glazen vitrines wel afgestoft, want dat was toch geen gezicht!

Elly en Joke hadden afgesproken dat ze, als het er ooit van zou moeten komen, samen zouden stoppen. Na een kleine 15 jaar is het zover. We weten nog niet hoe we dit gemis op moeten vangen, maar het gaat er nu om ze van harte te bedanken voor het continue werk dat ze wekelijks verricht hebben. Namens allemaal, Elly en Joke bedankt!

60 jaar getrouwd

Onlangs vierde onze vrijwilliger Jan Rotgans samen met zijn Tima hun 60 jarig huwelijksfeest. Stralend stond het bruidspaar onder de ereboog toen de foto door Henk-Jan Wittink gemaakt werd. Vorig jaar stond Jan de grasranden bij het museum af te steken, het onkruid te verdelgen en had hij het hele inventaris van de nieuwe kapschuur onder zijn beheer op de koestal van hun boerderij.

Maar aangezien er nieuwe paden van gele steentjes om de kapschuur aangelegd zijn, groeit er nog geen onkruid en hoeft er niet veel afgestoken te worden. En door de bouw van diezelfde kapschuur is ook de zorg voor de inventaris weggenomen. Maar het groen kruipt altijd op plaatsen waar het niet gaan kan, dus Jan, we kunnen je op deze oude museumboerderij, ook in de toekomst, niet missen! Houd er maar vast rekening mee, Tima!

Maar voor nu: jullie beiden hartelijk gefeliciteerd met het bereiken van deze mijlpaal!

Nogmaals herinnering contributie 2021

Geachte leden van museum Jan Lont,

276 van de 365 leden (één meer dan de vorige herinnering, twee maanden geleden) hebben inmiddels de contributie voor 2021 betaald. Meerdere leden met een extra gift. Hartelijk dank hiervoor!

Voor de leden die nog niet betaald hebben het dringende verzoek de contributie ad € 17,50 alsnog over te maken op bankrekening NL76 RABO 0370348761 t.n.v. Vereniging Wieringer Museum Jan Lont.

Bij voorbaat hartelijk dank !

Jan Cazemier, penningmeester.

In vogelvlucht; mens en landschap op Wieringen

Jungmann op Wieringen

Na zijn verblijf op Wieringen exposeerde Maarten Jungmann in 1922 werk dat hij maakte op dit eiland, ‘..., waar hij zoowel land als zee schilderde; de akkers in vollen wasdom; het graan groen nog of goud-geel. Het koren in schooven gehouden; het hooi op hoopen en het dorre, bruine zeewier tot het land uitbultende massa’s bijeen.’ (Recensie in *de Nieuwe Rotterdamsche Courant*, 7 januari 1922). Hoe is dit landschap ontstaan?

De ontstaansgeschiedenis van het landschap (Marco Lont)

“In de voorlaatste ijstijd (ongeveer 150.000 jaar geleden) zorgde een enorme gletsjer, die als een bulldozer vanuit het noorden kwam aangeschuiven, voor opstuwing van de ondergrond. Deze ondergrond bestond uit rivierafzettingen. Nederland was toen al een deltagebied van de Rijn, Maas en Schelde, en ook van de Noord-Duitse rivieren, de Ems, Weser en Elbe. Later kwamen de ijsmassa’s tot rust en smolten. Wat achterbleef was een dikke laag keileem. Keileem is vormalen gesteente dat in het ijs zat, gesteente meegesleurd uit Scandinavië. De stenen die het overleefden, bleven ook achter. De bekende zwerfkeien. Ze zijn veelal rond van vorm door de slijtageslag in het ijs. Andere stenen, ook door het ijs meegenomen, kunnen daarentegen heel scherp en hoekig zijn. Denk aan de vuurstenen, ook veelvuldig op Wieringen te vinden.

In de laatstste koudeperiode (die ongeveer 10.000 jaar geleden eindigt) is de keileem afgedekt met een laag dekzand. Dit zand heeft een kleine korrelgrootte en is afkomstig uit de Noordzee die toen drooggefallen was. Een stormachtig klimaat zorgde voor transport door de lucht. Dit zand is door zijn fijne structuur relatief vruchtbaar. Later hebben lokale bewoners ze vruchtbaarder gemaakt door bemesting. Het resultaat van de ijstijden op Wieringen waren stuwwallen en lager gelegen delen, die we nu kogen noemen. Deze zijn later door de zeespiegelstijging bedekt met zeeklei, zeezand of veen. De zeespiegel is na de ijstijden, plusminus 120 meter gestegen! De “droge” Noordzee werd weer Noordzee. De hoge delen van Wieringen hebben dus nooit onder water gestaan. Dat is de reden dat het dekzand nog steeds aan de oppervlakte ligt. In de vroege Middeleeuwen lag Wieringen midden in een groot veenbosgebied met krekens, geulen en plassen die in open verbinding met de zee stonden.

De mens in het landschap

In de Middeleeuwen nam de bevolkingsdruk in Oost-Nederland toe. Vandaar dat men zich meer in het westen ging vestigen. De veengebieden werden bewoonbaar gemaakt door ze te ontwateren, met als

gevolg inklinking. Deze inklinking en een verandering van het klimaat zorgden voor afbraak van de veengebieden rondom Wieringen. Het veen werd door het water weggeslagen. De Zuiderzee en het Marsdiep maakten Wieringen tot eiland. De mensen die op de veengebieden woonden, trokken zich terug naar de hooggelegen gebieden zoals Wieringen. Wat waren de bestaansmiddelen van deze eilandbewoners? Niet zozeer de visserij, maar vooral de eendenvang (eendenkooien in de kogen), de landbouw en veeteelt in dienst van de akkerbouw. Een soort essen- of enken-cultuur. De laaggelegen delen, de kogen, waren vooral wei- of hooilanden vanwege de slechte afwatering en overstromingen in de winterperiode. Later werden deze beschermd met lage dijkjes, die aanvankelijk werden gemaakt van opgestapeld zee gras dat werd versterkt met palen. In de 17^e eeuw werd aan de zuidzijde van het eiland een stukje van de Zuiderzee ingepolderd. Maar dit moest al weer snel aan de zee worden prijsgegeven. In de 19^e eeuw werd opnieuw een poging gedaan. Het resultaat was de Polder Waard-Nieuwland.

Maarten Jungmann, 'Voorstudie Boerderij op Smerp'.

Buurtschappen en dorpjes ontstonden op hoge delen. Deze werden met elkaar verbonden door landweggetjes en paden. Stroe is een van de oudste lintbebouwingskernen. De infrastructuur veranderde in de tijd, maar tot op heden is het relatief kleinschalige karakter behouden. Wel zijn er meerdere ruilverkavelingen geweest. Die van 1946 heeft tot “kaalslag” geleid. Toen zijn de vele “woalkes” of tuinwallen (afscheidingswallen), karakteristiek voor deze omgeving, verdwenen. De boerderijen zijn qua vorm bijzonder. Een stomp met een stukje er aan, het woongedeelte, en een stukje eraf, het achterschot. Ze staan willekeurig verspreid op de hoge delen van Wieringen.

De Zuiderzeewerken, begonnen in de jaren twintig van de vorige eeuw, hebben op Wieringen tot grote veranderingen geleid. De bevolking groeide explosief, er kwam een doorgaande rechte weg van het zuidwesten naar het noordoosten en Wieringen verloor voorgoed zijn eilandstatus en een deel van zijn pittoreske karakter.”

De Jungmann-expositie is te zien tot 1 november 2021, voorlopig alleen in de weekeinden, en verderop in het jaar waarschijnlijk op woensdagen t/m zondagen van 13.00 tot 17.00 uur in Museum ‘Jan Lont’.

Fred van Putten